

Л.Я. Сапожнікова, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

НАУКОВІ ОСНОВИ ВИКЛАДУ ТЕКСТУ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ

Науковий стиль, що реалізується в різних підстилях і жанрах, активно обслуговує наукову галузь: повідомляє, аргументує, уточнює, конкретизує, оцінює, забезпечує науковий діалог і полілог. Првідними характеристиками, що визначають культуру наукової мови, є логічність, точність, ясність, відсутність мовної надмірності викладу матеріалу. Як зазначає в ґрунтовних працях О.М.Семенов, зазначені нормативні риси наукового стилю можна співвіднести з мовленневими вміннями дослідника. Отже, на сучасному етапі розвитку суспільства вища школа має готувати висококваліфікованих спеціалістів, які здатні використовувати знання в практичній діяльності, володіти основами наукового викладу досліджуваного матеріалу на ґрунті української мови як окремої самобутньої одиниці. Необхідність таких знань і вмінь студент повинен осмислити безпосередньо під час навчання, самостійного опрацювання тем з фахових та гуманітарних дисциплін.

Наше завдання – дослідити засоби сучасної української мови, що формують наукові основи професійного тексту.

У сучасних умовах в українській та більшості мов світу відбувається процес модернізації. Він є причиною постійного обміну інформацією, що посилює різноманітні міжмовні впливи й сприяє створенню міжмовного лексичного фонду. Таким чином, сучасна наукова лексика економічного спрямування, галузі торгівлі й ресторанного господарства – це складна та багатогранна система. Вона ієрархічно структурована на підсистеми (галузі, підгалузі), групи термінів (родо-видові, синонімічні) на основі логіко-сміслових зв'язків між поняттями; є повноправною частиною сучасної української літературної мови й підлягає її фонетичним, лексичним і морфологічним закономірностям.

Науково-технічний прогрес сприяє активізації інформаційно-комунікативних процесів, у результаті чого збільшується кількість термінів різних галузей знань, розширюється сфера їхнього вживання. Терміни є елементами наукового апарата теорій і концепцій, являють собою мовний феномен, підпорядкований закону, згідно з яким кожна мова членує дійсність по-своєму. Головним питанням сучасних термінознавчих досліджень є термінологічна лексика, що фіксує стан, сприяє розвитку науки й техніки, формує основу мов спеціального

призначення, вимагає систематизації, впровадженості тощо. Сучасні науковці працюють над питаннями побудови стандартів на терміносистеми та дефініції; редагування й унормування власне українських терміносистем. З цією метою проводиться значна робота, результати якої знайшли своє відображення в термінологічних словниках різних галузей діяльності людини, зокрема в фінансово-економічній сфері. Термінографічні праці економічної галузі містять навчальну спрямованість, є важливою науковою літературою, підґрунтям для опанування нових знань.

Наприклад, у праці «Фінансово-економічний словник» А.Г. Загороднього та Г.Л. Вознюка, опублікованої у Львові 2011 р., наведено понад 10 тис. понять і термінів з питань фінансової політики держави, подано дефініції (точне наукове визначення). Таким чином, зазначений термінологічний словник має ознаки навчального, може бути активно використаним студентством, оскільки сприяє формуванню поняттєвої бази предмета, визначенню місця навчальної дисципліни в сучасній науковій картині світу. «Економічний словник» Й.С. Завадського, Т.В. Осовської, Ю.Ю. Юшкевич (Київ, 2006 та 2017 р.р.) призначений сприяти тому, щоб керівники, спеціалісти, студентство та всі інші, хто цікавиться економікою, оволоділи її сучасною мовою. Всі терміни, що містяться в ньому, мають прямий переклад англійською мовою, що відповідає вимозі часу, розширює коло споживачів наукової інформації. Сучасні словники економічних термінів вносять значний вклад в розвиток економічної галузі, спонукають до дослідницької діяльності.

Культура наукової мови вимагає досконалого знання термінологічного фону, використання лексичних одиниць, за допомогою яких можна досягти смислової зв'язності мовлення, уникаючи суперечливості в викладі матеріалу. Йдеться про граматичну повноту висловлювання, а саме: вживання повних, переважно складних сполучникових речень, оскільки сполучники дають змогу членувати зміст, чіткіше передати смислові та логічні зв'язки між частинами змісту і речення.

Важливими засобами вираження логічних зв'язків є спеціальні мовні функціонально-синтаксичні засоби, що вказують на: послідовність думки (отже, спочатку, насамперед, потім, по-перше, по-друге); заперечення (проте, оскільки); причинно-наслідкові відношення (згідно з; таким чином, тому, завдяки цьому, відповідно до цього, внаслідок цього, окрім того); перехід від однієї думки до іншої (звернімося до; розглянемо; зупинимось на; розглянувши, перейдемо до; необхідно зупинитися на; необхідно розглянути); результат, висновок (отже, таким чином, як висновок, на закінчення зазначимо,

підсумовуючи, слід зазначити). Засобами логічного зв'язку можуть виступати займенники, прикметники, дієприкметники: даний, той, такий, названий, зазначений. Ці частини мови не тільки конкретизують предмет, але й визначають логічні зв'язки між частинами висловлювання (дані дослідження слугують достатньою підставою для висновку...). Отже, принцип логічності є основним для організації наукового стилю і виявляється в словосполученнях, реченнях, порядку слів, надфразових єдностях, зв'язному тексті.

Зазначимо, що першочерговим завданням має бути формування культури наукового мислення студента на ґрунті

- засвоєння професійної лексики й термінології економічної галузі;

- прищеплення навичок роботи зі словниками, довідниками, науковими розвідками;

- формування вмінь сприймання, відтворювання, створення фахових текстів наукового стилю тощо.

Цілеспрямоване, систематичне вивчення засобів сучасної української мови дозволить студентству опанувати особливості наукового стилю, укладання наукового тексту різних підстилів та жанрів.

Професійне мовлення фахівців фінансово-економічної сфери – це така діяльність, у процесі якої особистість лаконічно формулює свою думку й висловлює її за допомогою системи мовних засобів, лексичний зміст яких містить спектр спеціальної професійної термінології. Мовна освіта майбутнього економіста, підприємця, фінансиста є важливим чинником його готовності до активної інтелектуальної, наукової діяльності в інформаційному просторі.